

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการปกครองตามรูปแบบนี้เน้นและให้ความสำคัญแก่ประชาชนมากที่สุด ดังนั้นคุณภาพของประชาชนจึงเป็นเงื่อนไขประการสำคัญสำหรับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปกครอง (กรมลด ท่องธรรมนูญ และคณะ 2521 : 317) คุณภาพของประชาชนที่ประเทศชาติกำลังต้องการมากก็คือ คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดังที่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ระบุคุณสมบัตินี้ที่ต้องการเน้นไว้ดังนี้ -

1. มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว
2. มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
3. ชยันต์เพียร ซื่อสัตย์ ประหยัดและอดทน
4. รู้จักคิดวิจารณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
5. มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์และความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า
6. มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
7. รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำและผู้ตามที่ดี

หากพิจารณาให้ดี จุดมุ่งหมายทั้ง 7 ประการข้างต้นก็คือหลักการฝึกคนให้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย (บุญสง ลอยสุวรรณ 2526 : 38 -39) รัฐบาลได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างคุณภาพของประชาชน ซึ่งในการสร้างคุณภาพนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างแท้จริง นั่นคือให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ชาบซึ่งในระบอบประชาธิปไตยและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่คนไทยทุกคนอย่างทั่วถึงตั้งแต่เยาว์วัย ดังที่ สาร สาระทัศน์านันท์ (2521 : 23 -24) ได้กล่าวว่า "การที่ประชาชนจะเข้าใจซาบซึ่งในระบอบประชาธิปไตยได้นั้นจะต้องมีการ

อบรมสั่งสอน และทำตัวอย่างที่เหมาะสมที่ควรให้ขึ้นตั้งแต่บุคคลเหล่านั้นยังเยาว์ คือในขณะที่
ที่เป็นนักเรียน เมื่อโตขึ้นจะได้เป็นพลเมืองที่เหมาะสมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย"
ซึ่งตรงกับความเห็นของ กอ สวัสดิคพาณิช (อ้างถึงใน วีระ บุญยะกาญจน 2517 : 23)
ที่ว่า "ประชาธิปไตย ควรจะเริ่มต้นในโรงเรียนก่อน เพื่อฝึกนักเรียนให้เข้าใจประชาธิปไตย
และปฏิบัติถูกต้องเสียตั้งแต่ยังเป็นเด็ก" โรงเรียนที่เหมาะสมสำหรับการฝึกความเป็น
นักประชาธิปไตยให้แก่คนไทยตั้งแต่ยังเยาว์ก็คือ โรงเรียนระดับประถมศึกษา เพราะการ
ศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนา (Education for
Development) คือมุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นอย่างมีเหตุผลและถูก
ต้อง สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง รู้จักช่วยเหลือตนเองและสังคมได้ เมื่อสำเร็จการศึกษา
ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไปแล้ว ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ
มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เป็นคนดีมีคุณธรรมสามารถประกอบอาชีพและดำรงตนอยู่
ได้อย่างเป็นสุขในสังคม (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 30) การ
ศึกษาในระดับประถมศึกษายัง เป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับปวงชนและเป็นสังคมแห่งแรก
ที่เด็กได้มีโอกาสใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นมากขึ้น (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2526 : 197) ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นจะต้องมีกฎเกณฑ์ มีกติกา ระเบียบ วัฒนธรรม
และประเพณีของแต่ละสังคมเป็นเครื่องยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้สังคมมีระเบียบและสมาชิก
ในสังคมไม่เอาใจเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย และอยู่
อย่างสันติสุข (คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ, 2527 : 12) นอกจากนี้แผนการศึกษา
แห่งชาติ (2520 : 10 -11) ยังเน้นในเรื่องการดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการ
ปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอีกด้วย

การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษานั้นมิได้จำกัดขอบเขตของการเรียนการ
สอนเพียงในชั่วโมงสอนหรือภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประสบการณ์ในชีวิต
ประจำวันด้วย นั่นคือจะต้องเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความชำนาญ เพื่อให้ให้นักเรียนรู้
จักตนเอง รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อม สามารถประกอบกิจการงานและ
แก้ปัญหาได้ ดังนั้นการศึกษาจึงเน้นกิจกรรมพิเศษ ซึ่งได้แก่ กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัด
ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในห้องเรียน (สาทราย แต่งนาวา 2527 : 45)

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 219 -220) ประภาพรรณ สุวรรณสุข (2524 :
162) วสันต์ พรหมบุญ (2522 : 210) และเอกชัย กิสุขพันธ์ (2527 : 204)

ได้ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้สอดคล้องกันว่า หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียน พัฒนาการและประสบการณ์ของนักเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเองด้วยความสมัครใจ โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือ แนะนำ ได้รับความเห็นชอบและการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน นอกจากนี้ วิชาญ ราษฎร์ศิริ (2522 : 120) ยังกล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรหมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก นอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพ อุนิสัยของนักเรียนให้เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้น

เฟรทเวล (Frettwell ม.ป.ป. : 4-5) และแฮร์รี่ ซี แมคคาวน (Harry C. Mckown 1938 : 4) ได้ให้ความเห็นว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมในหลักสูตรเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ เพราะกิจกรรมเสริมหลักสูตรส่วนใหญ่มาจากกิจกรรมในหลักสูตร ช่วยส่งเสริมให้กิจกรรมในหลักสูตรดีขึ้น

นาธาน เอส. บลันท์ และเฮร์เบิร์ต เจ. คลอสไมย์ (Nathan S. Blout and Herbert J. Klausmier 1969 : 534) ได้ให้ความเห็นว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผลคุ้มค่ากับเวลาและสนองความต้องการของนักเรียนได้มากกว่าการเรียนการสอนธรรมดา ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความเป็นผู้นำ การรู้จักเคารพผู้อื่น การมีสุขภาพดี มีความสุข มีทักษะในการใช้สันทนาการของร่างกาย มีอารมณ์ที่มั่นคง มีความสามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และมีค่านิยมในเรื่องจริยธรรม

จากความหมายและความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างมาก เพราะการเรียนการสอนในปัจจุบันมุ่งเน้นให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น จึงจำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นสื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงในด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมให้การเรียนการสอนในห้องเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้อะไรที่เป็นการนามธรรม เช่น ความเป็นประชาธิปไตย

× การปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นเรื่องจำเป็นมากเพราะโรงเรียนเป็นสถาบันของสังคมที่ช่วยสร้างคุณภาพของประชาชนเพื่อการพัฒนาประเทศ (พร เพ็ญปทุมศิริ 2526 : 50) แต่ความเป็นประชาธิปไตยนั้น มีลักษณะเป็นนามธรรม จำต้องนำ

มาดัดแปลงเข้าสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นประสบการณ์ตรง ดังนั้นการสอนประชาธิปไตยจึง
ต้องสอนให้ได้ผลในด้านนิสัยและมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (เมธี ปิณฑนานนท์ 2523 :
90 - 92)

โรงเรียนประถมศึกษาหลายแห่งกำลังตื่นตัวในการฝึกนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่
สนองความต้องการของหลักสูตรและของประเทศ โดยการอบรมประชาธิปไตยในโรงเรียน
ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ ทางทฤษฎีก็คือการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้อง
กับหลักการของประชาธิปไตย เน้นคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีทั้ง 7 ประการ ตาม
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยผู้สอนจะต้องให้คำนิยาม ความหมาย หลักการ
และสาระสำคัญต่าง ๆ ของประชาธิปไตยให้ชัดเจน ส่วนในทางปฏิบัติ ครูจะต้องเปิด
โอกาสให้นักเรียนปฏิบัติหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น
เปิดโอกาสให้มีการเลือกหัวหน้านักเรียน โดยการออกเสียงทั้งวิธีลับและเปิดเผย จัด
กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมนอกหลักสูตร โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำอย่างมีเหตุผล
(เชาวรัตน์ คັນสยะวิชัย 2525 : 32)

*กระทรวงศึกษาธิการ (2524 : 19) เล็งเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรม
เพื่อส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมโดย
มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สามารถใช้สิทธิเสรีภาพภายในขอบเขต
ของกฎหมาย มีความรับผิดชอบในหน้าที่ทั้งต่อตนเองและสังคม โดยดำเนินการจัดให้มี
คณะกรรมการนักเรียนหรือสภานักเรียนขึ้น *

✕การจัดให้มีสภานักเรียนหรือคณะกรรมการนักเรียนขึ้นนั้นก็เพื่อให้นักเรียนเกิด
ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกด้วยการกระทำ
(สาร สาระทัศนานันท์ 2521 : 25) ✕ เป็นแหล่งกลางในการฝึกฝนตนเองให้มีจิตใจเป็น
นักประชาธิปไตย รู้วิธีการนำทฤษฎีประชาธิปไตยไปประสานกับการปฏิบัติจริง (รัตนา
ชยนิ้งงาน 2517 : 8) ✕ และยังช่วยแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของครูในเรื่องที่เกี่ยว
กับการปกครองนักเรียนอีกด้วย (วันนอร์ มะทา 2523 : 313) *

* สภานักเรียนเปรียบเสมือนเวทีสำหรับฝึกนักเรียนให้เป็นนักประชาธิปไตยได้
อย่างแท้จริง คือรู้จักการเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบในหน้าที่

กล้าแสดงออกในโอกาสที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงหลายด้าน เช่น การพูดอย่างมีเหตุผล ความมีวินัยในตนเอง รู้จักการทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบระเบียบ เคารพในสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น รู้จักวิจารณ์ผู้อื่นอย่างยุติธรรม ขณะเดียวกันก็ต้องอดทนต่อคำวิจารณ์ รู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีน้ำใจ เป็นนักกีฬาและรู้จักยกย่องผู้อื่น ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ก็คือ คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีที่ประเทศชาติต้องการ จึงได้ระบุไว้ในหมวดคุณสมบัติที่ต้องการแทน ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวยังส่งผลต่อบรรยากาศในชั้นเรียน ตามปรัชญาการศึกษา สาขาพัฒนนิยม (Progressivism Education) ที่ยึดประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญและประสบการณ์นั้นควร เป็นประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับสังคม ผู้เรียนควรมีส่วนโดยตรงในประสบการณ์นั้น รวมถึงการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน (ไพฑูริย์ สีนดารัตน์ 2523 : 82 - 83) *

* สถานักเรียนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย อันหมายถึงการมุ่งเน้นให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดำรงชีวิตอย่างมีระบบ ระเบียบ รู้จักใช้สิทธิของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ กล้าแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจ เป็นธรรม มีความคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมความสามัคคี ในหมู่คณะ กิจกรรมสถานักเรียนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะเอื้ออำนวยประโยชน์ในการส่งเสริมแนวคิดและพฤติกรรมสร้างสรรค์ให้แก่เด็กได้อย่างดียิ่ง และเป็นการส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรปัจจุบันที่มุ่งเน้นให้เด็กได้แสดงพฤติกรรม กล้าคิด กล้ากระทำมากขึ้น เพราะการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นคว้าพิสูจน์และทดลองด้วยตนเองอย่างกว้างขวาง แต่เด็กเรียนส่วนใหญ่ยังแสดงพฤติกรรมไม่ถูกต้อง ไม่เข้าใจวิถีทางการเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม เช่น ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่รวมกลุ่มในการทำกิจกรรม เป็นต้น สร้างความยุ่งยากให้กับสมาชิกในชั้นเรียน (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 197)

สำหรับประเทศไทย ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกว่าร้อยละแปดสิบ อาศัยอยู่ในชนบท (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2525 : 129) มีชีวิตอยู่กับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น สวน ไร่ นา ภูเขา ทะเล เป็นต้น ชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ตั้งบ้านเรือนกระจายตามสภาพพื้นที่ทำการเกษตรและตามเส้นทางคมนาคม ยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิม มีความสัมพันธ์ระหว่าง

ครอบครัวอย่างใกล้ชิด นิยมนับถือผู้ใหญ่ เคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส มีรายได้ทางเศรษฐกิจต่ำ การคมนาคมไม่สะดวก ประชาชนมีการศึกษาต่ำ ส่วนมากได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น ส่วนสังคมเมือง ซึ่งได้แก่ชุมชนในเขตจังหวัด อำเภอ เทศบาล และสุขาภิบาล เป็นสภาพสังคมที่แวดล้อมไปด้วยตึก อาคาร ถนนหนทางและสถานที่ราชการ ประชาชนอยู่กันหนาแน่น แต่ไม่รู้จักกัน ไม่มีความสัมพันธ์กัน การคมนาคมสะดวกสบาย ประชาชนประกอบอาชีพต่าง ๆ กัน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าชนบทมาก ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงกว่าในชนบทและนิยมการปกครองระบอบประชาธิปไตย (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2523 : 70 -71)

จากสภาพความแตกต่างของสังคมชนบทกับสังคมเมืองดังกล่าวข้างต้น นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงเรียนประถมศึกษาในชนบทมีความแตกต่างจากโรงเรียนประถมศึกษาในเมืองมาก โรงเรียนประถมศึกษาในชนบทส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนตั้งแต่ 20 - 359 คน (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 5) เนื่องจากประชาชนตั้งบ้านเรือนกระจุกกระจายเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ตามสภาพพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้มีการจัดตั้งโรงเรียนประจำหมู่บ้านต่าง ๆ โรงเรียนที่ตั้งขึ้นในสภาพดังกล่าวส่วนมากจึงเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (จรัส วงศ์ธานี 2527 : 2) มีจำนวนครูไม่ครบชั้น โดยเฉพาะโรงเรียนที่ห่างไกลความเจริญ การคมนาคมไม่สะดวก มีครูที่ไม่มีวุฒิทางการศึกษาจำนวนมาก งบประมาณต่อหัวของนักเรียนไม่เพียงพอต่อการจัดดำเนินงานในโรงเรียน (สมเดช มุงเมือง 2525 : 70) อุปกรณ์การศึกษามีน้อยและคุณภาพต่ำ ยิ่งกว่านั้น ครูยังทำการสอนไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เนื่องจากต้องไปทำงานอื่น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2523 : 76) ครูใหญ่ต้องทำหน้าที่สอนด้วยและจำเป็นต้องไปราชการที่อำเภอปีละหลายวัน ทำให้ขาดการสอนเด็ก (คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา 2518 : 60) การบริการในโรงเรียนมีไม่เพียงพอ องค์ประกอบทางค่านักเรียนซึ่งส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ (ชิน แหยมเกตุ 2525 : 91 -92) บิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลาให้การอบรมเลี้ยงดู ขาดการเอาใจใส่ มีวุ่นวายงานนอกบ้าน (เชิดชาย เหล่าหล้า 2523 : 85) ชาวชนบทไม่มีความรู้ ความเข้าใจและไม่สนใจเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ขาดการเอาใจใส่ในเรื่องการรักษาความสะอาดอย่างเพียงพอ ทำให้มีโรคภัยไข้เจ็บมาก (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2523 : 78) ครอบครัวชนบทสอนให้เด็กเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ทำให้ไม่ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งต่างกับ

สังคมในเมือง นอกจากจะสอนให้เด็กเชื่อฟังพ่อแม่แล้ว ยังสอนให้เด็กหัดใช้ความคิดใหม่ ๆ อีกด้วย (เชคซาย เหล่าหล้า 2523 : 51) นอกจากนี้ โอกาสที่เด็กในชนบทจะได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากสื่อมวลชนและเทคโนโลยีก็น้อยมาก เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก จึงไม่มีหนังสือพิมพ์อ่าน ไฟฟ้ายังเข้าไปไม่ถึงถึง เทคโนโลยีต่างๆ ยังขาดแคลน สื่อมวลชนที่สามารถให้ความรู้ ชาวสาร แก่ชาวชนบทส่วนใหญ่คือ วิทยุเท่านั้น

จากปัญหาความล้มเหลวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย อันเนื่องมาจากประชาชนในชนบทไม่สนใจการเมือง ทำให้เกิดช่องว่างในการปฏิวัติรัฐประหาร การขาดคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง การมีผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพและความรับผิดชอบหน้าที่ไม่สูงพอ (ปาพจน์ โสภณ 2526 : 5) ประชาชนขาดความรู้เรื่องประชาธิปไตย ไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน ขาดทักษะที่จะเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ประชาชนยังให้ความศรัทธาต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่เพียงพอ (บริหารการศึกษา 2518 : 6) จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังความเป็นนักประชาธิปไตยตั้งแต่เยาว์วัย คือในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวชนบทซึ่งเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศให้มีความซาบซึ้ง ศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีคุณสมบัติของพลเมืองที่ดีตามที่สังคมแบบประชาธิปไตยต้องการ กิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดในการฝึกคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยที่โรงเรียนประถมศึกษาสมควรอย่างยิ่งที่จะจัดให้เป็นประสบการณ์ตรงแก่นักเรียนก็คือ กิจกรรมสถานักเรียน ซึ่งรูปแบบการจัดสถานักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทย่อมแตกต่างจากรูปแบบสถานักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาในเมือง ทั้งนี้เพราะความแตกต่างกันของสภาพเศรษฐกิจ สังคม สภาพของโรงเรียน ความจำกัดเรื่องบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งตัวนักเรียนด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อหารูปแบบการจัดสถานักเรียนที่มีความเหมาะสมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบทและนำเสนอเพื่อเป็นการสนับสนุนโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ให้ได้มีสถานักเรียนกันอย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในด้านการปกครองนักเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรปัจจุบัน และช่วยแก้ปัญหาทางด้านการเมือง นอกจากนี้ยังเป็นการปูพื้นฐานประชาธิปไตยอย่างถูกต้องแก่นักเรียนที่จะออกจากโรงเรียนไปเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดสถานักเรียนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายให้ 1 คน ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท เขตการศึกษา 12 ที่ตั้งอยู่ในอำเภอชั้นที่ 3, 4 และ 5 ซึ่งจัดเป็นอำเภอที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การบริหารและการปกครองดีกว่าอำเภอชั้นที่ 1 และ 2 (กรมการปกครอง 2526, ประกาศ) ของจังหวัดต่อไปนี้

1. จังหวัดจันทบุรี
2. จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. จังหวัดชลบุรี
4. จังหวัดตราด
5. จังหวัดนครนายก
6. จังหวัดปราจีนบุรี
7. จังหวัดระยอง

โรงเรียนประถมศึกษาดังกล่าวเป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 168 โรงเรียน รวมตัวอย่างประชากร 336 คน

ข้อตกลงเบื้องต้น

รูปแบบสถานักเรียนนี้ได้สร้างขึ้นจากการศึกษารวบรวมความรู้จากเอกสาร วารสาร หนังสือ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีการจัดสถานักเรียน นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบและแบบสอบถาม

แล้วนำไปสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากร ฉะนั้นจึงถือว่าเป็นรูปแบบสภานักเรียนที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 1 การเลือกตัวอย่างประชากร

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ทำการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแยกประเภท (Stratified Random Sampling) ตามระดับชั้นของอำเภอ คืออำเภอชั้นที่ 3, 4 และ 5 และให้เป็นตัวอย่างไม่สุ่ม 25 ของจำนวนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในแต่ละอำเภอ จำนวนตัวอย่างประชากรประกอบด้วย

ผู้บริหารโรงเรียน	จำนวน	168	คน
ครูผู้สอน	จำนวน	168	คน
รวมตัวอย่างประชากร		336	คน

ขั้นที่ 2 การสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย

2.1 การสร้างรูปแบบ

2.1.1 ศึกษารวบรวมความรู้เกี่ยวกับการจัดสถานักเรียน สภาพสังคม เศรษฐกิจ และสภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ ศึกษาจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.2 ศึกษาจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน นักการภารโรง และผู้ปกครองในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีการจัดสถานักเรียน จำนวน 5 โรงเรียน

2.1.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากข้อ 2.1.1 และ 2.1.2 มาสร้างเป็นรูปแบบสถานักเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท

2.2 การสร้างแบบสอบถาม

2.2.1 เมื่อร่างรูปแบบแล้ว ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open End) โดยนำองค์ประกอบและหัวข้อประเด็นสำคัญจากรูปแบบมาสร้างข้อกระทง เพื่อนำไปสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากร ลักษณะของแบบสอบถามประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นการสำรวจสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามชนิดเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นประเด็นสำคัญจากรูปแบบเกี่ยวกับหลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ การดำเนินงานและการเลือกตั้งสมาชิกสภานักเรียน เป็นคำถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด เพื่อสำรวจความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดสภานักเรียน

ตอนที่ 3 เป็นการสรุปความคิดเห็นและแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการจัดสภานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นคำถามปลายเปิด

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดและหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอชั้นที่ 3, 4 และ 5 เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามแก่ผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ มีบางส่วนได้ขอความอนุเคราะห์จากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอช่วยแจกและรวบรวมให้โดยผู้วิจัยไปติดตามรับข้อมูลคืนด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบมาแจกแจงความถี่ แสดงค่าร้อยละและนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

4.2 นำแบบสอบถามตอนที่ 2 มาวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่มีต่อรูปแบบการจัดสถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท โดยใช้ค่ามัธยฐาน เลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอแนะที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 นี้ไปปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรวมกับแบบสอบถามตอนที่ 3

4.3 นำแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งเป็นการสรุปความคิดเห็นและแนวทาง ในการปรับปรุงรูปแบบการจัดสถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท มา จัดเป็นหมวดหมู่ และนำเสนอในรูปของความเรียง

4.4 ปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการจัดสถานักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท จากข้อมูลขอ 4.1, 4.2 และ 4.3

คำจำกัดความ

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 20 -359 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอชั้นที่ 3, 4 และ 5 ที่จัดเป็นอำเภอที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม การบริหารและการปกครองต่ำกว่าอำเภอชั้นที่ 1 และ 2 ตามประกาศของ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดชั้นอำเภอของจังหวัดในเขตการศึกษา 12

รูปแบบสถานักเรียน หมายถึง ลักษณะที่เป็นองค์ประกอบหรือโครงสร้างการบริหารงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบตามตำแหน่งต่าง ๆ ของบุคลากรในการจัดกิจกรรม สถานักเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท สามารถนำไป จัดทำได้

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบท ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่

ครู หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนประจำอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในชนบท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางการจัดสถานักเรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก
ในชนบท
2. เป็นแนวทางในการจัดอบรมผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำการให้มี
ความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำกิจกรรมการจัดสถานักเรียนไปปฏิบัติในโรงเรียน
ประถมศึกษาได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย